

VALTIONEUVOSTOLLE (LUONNOS)

ASIA Lausunto valtioneuvoston päätösesitysluonnoksesta TEM/17693/2023

LAUSUNNON ANTAJAT

1. Tampere
2. Kangasala
3. Lempäälä
4. Nokia
5. Orivesi
6. Pirkkala
7. Vesilahti
8. Ylöjärvi
9. Akaa
10. Juupajoki
11. Kuhmoinen
12. Pälkäne
13. Ruovesi
14. Urjala
15. Virrat

LAUSUNNON ANTAJAN ASIAMIES JA PROSESSIOSOITE

Tampereen kaupunginhallitus
Tampereen kaupunki
PL 487
33101 Tampere
puh.(vaihde) 03 565 611
sähköposti: kirjaamo@tampere.fi

Lausunnonantajat antavat yhteisenä lausuntonaan seuraavan lausunnon valtioneuvoston päätösesitysluonnoksesta TEM/17693/2023.

LAUSUNTO

1. Valtioneuvoston päätösesityksessä esitetään päätettäväksi, että Valkeakosken kaupunki liitetään Tampereen seudun työllisyysalueeseen.

Tampereen seudun työllisyysalueen kunnat esittävät lausuntonaan, että Valkeakosken kaupungille myönnettäisiin Valkeakosken hakema voimaanpanolain 4 §:n 1 momentissa tarkoitettua lupaa järjestää työvoimapalvelut itse, kun työllisyysalueen työvoiman määrä alittaa 20 000 henkilöä, eikä Valkeakoskea liitettäisi pakolla Tampereen seudun työllisyysalueeseen.

Perustelut

Tampereen seudun työllisyysalueen valmistelijat ovat olleet useita kertoja yhteydessä Valkeakosken kaupunkiin sopiakseen valmistelusta ja yhteistoiminnan ehdoista. Valkeakosken kaupunki ei ole kuitenkaan suostunut liittymään yhteistoiminta-alueeseen tai osallistunut valmisteluun sen jälkeen, kun irtautui yhteisestä valmistelusta elokuussa 2023. Tämä on osaltaan hidastanut koko Tampereen seudun työllisyysalueen valmistelua.

Valkeakoski ei ole halunnut eikä halua liittyä Tampereen seudun työllisyysalueeseen ja näin ollen Tampereen seudun työllisyysalueen kunnat katsovat, ettei Valkeakosken kaupunkia tulisi liittää alueeseen vastoin sen omaa tahtoaan. Valkeakosken liittäminen alueeseen osaltaan sekoittaa alueen valmistelua, aiheuttaa lisäkustannuksia ja vaikuttaa 15 kunnan sopimaan yhteistoimintaan.

Tampereen työllisyysalueen kunnat katsovat, ettei yhden kunnan toimien tulisi voida vaikuttaa viidentoista kunnan perustuslailliseen itsehallinnolliseen oikeuteen sopia yhteistoiminnasta ja sen ehdoista. Valtioneuvoston päätösesityksessä esitetyt yhteistoimintasopimuksen ehdot lisäävät kuntien kustannuksia niin erilaisen kustannusmallin, palveluiden kuin toimielimen kokoonpanonkin osalta. Samalla valtioneuvoston päätösesitys rajoittaa 15 muun kunnan itsehallinnollista sopimusvapautta.

Mikäli esityksen mukaisesti kunta vastentahtoisesti liitettäisiin yhteistoiminta-alueeseen, voi se aiheuttaa ennakoimattomia riskejä järjestämisvastuussa olevalle vastuukunnalle, joka vastaisi palveluiden järjestämisestä myös Valkeakosken alueella. Tämä vaikeuttaa myös työllisyysalueen toiminnan integrointia osaksi liitettävän kunnan elinvoimapalveluita ja ekosysteemiä.

2. Valtioneuvoston päätösesityksessä esitetään, että kuntien yhteisenä toimielimenä toimii Tampereen kaupungin elinvoima- ja osaamislautakunta ja lautakunnan kokoonpano olisi 33 jäsentä päätösesityksessä tarkemmin kuvatulla tavalla. Mikäli Valkeakosken kaupunki liitetään 1. kohdassa lausutusta huolimatta Tampereen seudun työllisyysalueeseen, lausuvat Tampereen seudun työllisyysalueen kunnat, ettei valtioneuvoston päätösesityksessä esitetty toimielimen kokoonpano ole hyväksyttävä ja valtioneuvoston tulisi päättää toimielimen kokoonpanosta kuntien sopimin tavoin:

Tampereen seudun työllisyysalueen kunnista Tampere, Kangasala, Lempäälä, Nokia, Orivesi, Pirkkala, Vesilahti, Ylöjärvi, Akaa, Juupajoki, Kuhmoinen, Pälkäne, Ruovesi, Urjala ja Virrat ovat sopineet yhteistoimintasopimuksen kohdan 3. muuttamisesta seuraavasti:

Kuntalain mukaisena yhteisenä toimielimenä toimii Tampereen kaupungin elinvoima- ja osaamislautakunnan työllisyysjaosto.

Työllisyysjaostossa on 17 jäsentä ja heillä henkilökohtaiset varajäsenet. Tampereen elinvoima- ja osaamislautakunta valitsee 8 jäsentä ja kullekin henkilökohtaisen varajäsenen.

Nokia, Ylöjärvi, Kangasala, Pirkkala, Lempäälä ja Valkeakoski valitsevat 6 jäsentä, eli kukin valitsee yhden jäsenen.

Akaa, Orivesi, Virrat, Pälkäne, Urjala, Vesilahti, Ruovesi, Kuhmoinen ja Juupajoki valitsevat 3 jäsentä sopimallaan tavalla. Edellä todettujen jäsenten henkilökohtaiset varajäsenet (9 varajäsentä) valitaan erikseen sovittavalla tavalla kuitenkin siten, että ensiksi 6 varajäsentä valitaan niiden kuntien edustajista, joilla ei valintakerralla ole varsinaista jäsentä toimielimessä.

Tarkoitus on, että kullakin kunnalla on joko varsinainen jäsen tai varajäsen nimettynä toimielimeen.

Jäsenen tai varajäsenen nimeämän kunnan on ilmoitettava uusi jäsen Tampereen kaupungille viimeistään kuukausi ennen jäsenen toimikauden alkamista.

Tampereen kaupungin elinvoima- ja osaamislautakunta valitsee jaostoon varsinaisiksi jäseniksi valituista lautakunnan jäsenistä tai varajäsenistä puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Perustelut

Tällöin yksikään kunta ei saa yksipuolista määräysvaltaa yhteisessä toimielimessä ja Valkeakosken kaupunki saa pysyvän paikan toimielimen kokoonpanoon. Näin ollen Valtioneuvoston päätös koskisi vain pakkoliitettävää Valkeakosken kaupunkia ja noudattaisi perustuslakivaliokunnan (PeVL 37/2006 vp) ja päätösesityksen perusteluissa viitattujen KHO:n ratkaisujen omaksumaa linjaa. Valtioneuvoston päätös ei tällöin koskisi kunnalliseen itsehallintoon kuuluvaan kuntien oikeuteen sopia yhteisestä toimielimestä. Muut työllisyysalueen kunnat sopivat osaltaan toimielimen paikkajaon sellaiseksi, ettei

Valtioneuvoston päätös Valkeakosken kaupungin osalta määräisi kuntien itsehallinnon perustuslainsuoja huomioon ottaen kuntien yhteistoiminnalle sellaista päätöksentekojärjestelmää, joka velvoittaisi Valkeakosken kaupungin hyväksymään yhden kunnan yksipuolisen määräämisvallan. Lisäksi Valkeakosken kaupungille taattaisiin edustus yhteistoiminta-alueen toimielimessä. Muiden yhteistoiminta-alueen kuntien osalta kysymys olisi sopimusvapaudesta, jota perustuslakivaliokuntakin on pitänyt ensisijaisena suhteessa valtioneuvoston oikeuteen päättää kuntien puolesta (PeVL 37/2006 vp — HE 155/2006 vp s. 6). Työvoimapalveluiden järjestämisestä annettu lakikin lähtee ensi sijassa siitä, että kunnat sopivat yhteistoiminnan muodosta (laki työvoimapalveluiden järjestämisestä 13 §).

Esitetyssä muodossa valtioneuvosto päättäisi vain työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 16 §:n nojalla kunnan (Valkeakosken) kuulumisesta työllisyysalueeseen ehdoin, ettei Valkeakosken kaupungin henkilöstöä siirrettäisi Tampereen seudun työllisyysalueeseen eikä yhteistoimintasopimuksen kohdasta 6 poiketen lautakunnan tehtäviin kuulu Valkeakosken kaupungin osalta ne tehtävät, joita ei kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (681/2023) ole säädetty työvoimaviranomaiselle. Lisäksi kustannustenjaon perusteita koskevaa yhteistoimintasopimuksen kohtaa 9 sovelletaan Valkeakoskeen siltä osin, kuin kustannukset koskevat työvoimaviranomaisen tehtäviä.

Valtioneuvoston päätösesityksen mukaisessa esityksessä vastuukuntana toimivan Tampereen kaupungin edustus yhteisessä toimielimessä olisi 13 jäsentä 33:sta. Asukasluvun, työvoiman määrän tai kustannusten suhteessa laskettuna vastuukuntana toimivalla Tampereen kaupungilla olisi yhteisessä toimielimessä yli puolet jäsenistä. Vastuukunnan osalta on kohtuutonta, että edustus toimielimessä jää hyvin pieneksi huomioiden sen, että vastuukunnalla on kuntalain 8 §:n mukainen viimekätinen järjestämisvastuu palveluiden yhdenvertaisesta saatavuudesta, tarpeen, määrän ja laadun määrittämisestä, tuottamistavasta, tuottamisen valvonnasta ja viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Mainituin perustein valtioneuvoston päätös Tampereen seudun työllisyysalueen kuntien yhteisen toimielimen kokoonpanosta tulisi pohjautua tässä lausunnossa esitettyyn.

Tampereen seudun työllisyysalueen edustajat ovat kokoustaneet Valkeakosken kaupungin viranhaltijaedustajien kanssa 12.1.2024. Kokouksessa tämä lausunto ja muutettavaksi esitetty toimielimen kokoonpano on esitetty Valkeakoskelle. Valkeakosken viranhaltijaedustajilta pyydettiin ja saatiin kommentteja toimielimen kokoonpanoon.

3. Tampereen seudun työvoima-alueen kunnat esittävät lausuntonaan, että Valtioneuvoston päätöksessä tulisi asettaa yhteistoiminta-alueeseen liitettävälle kunnalle velvoite osallistua työllisyysalueen valmistelun kustannuksiin, mikäli kohdassa 1. esitetystä huolimatta Valkeakoski liitettäisiin Tampereen seudun työllisyysalueeseen. Kustannuksiin tulisi velvoittaa osallistumaan samoin periaattein kuten muut työllisyysalueen sopijakunnat ovat sopineet. Näin ollen liitettävän kunnan tulisi osallistua työllisyysalueen valmistelun kustannuksiin asukasluvun mukaisessa suhteessa.

Perustelut

Tampereen seudun työvoima-alueen valmistelussa mukana olevat kunnat ovat sopineet yhteisten valmistelukustannusten jakamisesta mukana olevien kuntien kesken. On kohtuutonta, että työllisyysalueen muut kunnat kattavat kaikki työllisyysalueen valmistelun kustannukset, mihin pakkoliitettävä kunta ei osallistuisi. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (23.3.2023/380) 16 § näyttäisi antavan Valtioneuvostolle oikeuden päättää myös kustannusten jaosta, jonka voidaan katsoa koskevan myös uudistuksen valmistelua kunnissa.

4. *Muuta*

Päätösesityksessä todetaan, ettei valtioneuvosto voi päättää Valkeakosken henkilöstön siirtämisestä työvoima-alueeseen. Näin ollen järjestämisvastuussa oleva vastuukunta joutuu palkkaamaan ulkopuolelta henkilöstön Valkeakosken

alueelle, joka tarkoittaa, ettei Valkeakosken kuntakokeilussa työllisyyspalveluita järjestävän kunnan henkilöstön osaamista saada työvoima-alueen käyttöön ja Valkeakosken on järjestettävä työnantajana tälle omalle henkilöstölleen muita tehtäviä. Tämä osaltaan lisää koko alueen julkisia kustannuksia ja voi vaikuttaa negatiivisesti olemassa olevien työvoimapalveluiden ja kunnan ekosysteemin hyödyntämiseen osana työvoimapalveluiden uudistusta.

Valtioneuvoston päätösesityksessä esitetään, ettei lautakunnan tehtäviin kuuluisi Valkeakosken kaupungin osalta ne tehtävät, joita ei kotoutumisen edistämiseksi annetussa laissa (681/2023) ole säädetty työvoimaviranomaiselle. Tämä pakottaa Tampereen seudun työllisyysalueen rakentamaan Valkeakosken alueelle erilaisen toimintamallin ja rakenteen kotolain mukaisten asiakkaiden palveluiden järjestämiseksi. Tämä osaltaan hankaloittaa palveluiden yhdenvertaista järjestämistä yhden kunnan alueella ja lisää osaltaan myös kustannuksia.

Tampereen seudun työllisyysalue ilmoittaa selvyiden vuoksi tässä vaiheessa, ettei se ota Valkeakosken kaupungissa sijaitsevan työvoimapalveluiden järjestämisen käytössä olevaa tilavuokrasopimusta vastattavakseen tilojen huonon kunnan johdosta.

Tampereen kaupungin hallintosäännön mukaan elinvoima- ja osaamislautakunnassa on 11 jäsentä. Yhteistoimintasopimuksessa on tarkoitettu, että olemassa olevaan lautakunnan kokoonpanoon lisätään yhteistoiminta-alueen asioissa sopijakuntien edustajat. Valtioneuvoston päätösesityksessä Tampereen kaupungin edustajia olisi lautakunnassa 13, eli enemmän jäseniä kuin lautakunnassa hallintosäännön mukaisesti on. Valtioneuvostolla ei ole toimivaltaa muuttaa yksittäisen kunnan hallintosääntöä, toimielimen kokoonpanoa tai nimeä.

Pirkanmaan työllisyysalueen kuntien puolesta,

Tampereella x.x.2024

Juha Yli-Rajala, konsernijohtaja
Tampereen kaupunki